

MAPA DEL PAISATGE D'ANDORRA

Base de l'Estratègia nacional del paisatge d'Andorra (ENPA)
en l'horitzó 2035

Govern d'Andorra

Índex

L'ANTECEDENT: L'ESTRATÈGIA NACIONAL DEL PAISATGE D'ANDORRA (ENPA 2011-2020)	3
FITES MÉS RELLEVANTS EN LES POLÍTIQUES DE PAISATGE A ANDORRA	4
UN MAPA CONSTRUÏT ENTRE TOTS, UN MAPA PER A L'ESTRATÈGIA NACIONAL DEL PAISATGE EN L'HORITZÓ 2035	5
ELS QUATRE PRINCIPIS DE L'ESTRATÈGIA NACIONAL DEL PAISATGE D'ANDORRA EN L'HORITZÓ 2035	6
SET OBJECTIUS DE QUALITAT PAISATGÍSTICA	7
28 LÍNIES D'ACTUACIÓ PRIORITÀRIA	8

L'antecedent

L'ESTRATÈGIA NACIONAL DEL PAISATGE D'ANDORRA (ENPA 2011-2020)

L'octubre del 2010 el Govern d'Andorra va signar el **Conveni europeu del paisatge (CEP)** i a finals del 2011 el Consell General va aprovar-ne la ratificació com un pas més en l'impuls d'una política nacional del paisatge. En aquest sentit, el 27 d'abril del 2011 el Govern va aprovar l'**Estratègia nacional del paisatge d'Andorra (ENPA)** per al període 2011-2020, seguint els principis i objectius del Conveni esmentat.

L'elaboració de l'Estratègia nacional del paisatge tenia com a propòsit respondre a uns dels principals reptes del Conveni europeu del paisatge: la formulació d'objectius de qualitat paisatgística, d'acord amb l'opinió i les aspiracions de la població. Així el paisatge deixa de ser un assumpte d'experts i es converteix en una qüestió de la societat.

Al final del 2010, el Ministeri de Medi Ambient va organitzar el **Fòrum de l'Estratègia nacional del paisatge**, que va permetre consensuar set objectius de qualitat paisatgística i un conjunt de 99 accions per assolir-los, de les quals se'n van acabar prioritant 50 atenent criteris d'urgència i importància.

En paral·lel, el 7 de febrer del 2019, el Consell General va aprovar la **Llei 7/2019 de conservació del medi natural, de la biodiversitat i del paisatge**, en el títol VI de la qual es regula la protecció, la gestió i l'ordenació del paisatge, seguint els principis del Conveni europeu del paisatge. En concret, l'article 37, sobre la política nacional del paisatge, reconeix el paisatge com un component essencial de l'entorn de vida i del benestar individual i col·lectiu dels habitants del Principat d'Andorra, com l'expressió de la diversitat del seu patrimoni comú natural i cultural, i com un fonament de la seva identitat.

A més, la Llei indica que l'actuació de les administracions i de la ciutadania s'ha d'orientar envers la preservació paisatgística del Principat i la conservació dels entorns agrícoles i urbans, inclosos els paisatges quotidians i els paisatges degradats, seguint els principis del desenvolupament sostenible. En aquest sentit, les actuacions de les administracions han de vetllar perquè la societat civil se sensibilitzï respecte del valor del paisatge, el seu paper i la seva transformació.

Per altra banda, l'article 38 defineix l'**Estratègia nacional del paisatge (ENPA)** com l'instrument de protecció, de gestió i d'ordenació del paisatge, aprovada pel Govern i elaborada pel ministeri competent en matèria mediambiental, amb la participació dels comuns i dels representants econòmics i socials del Principat.

Fites més rellevants

EN LES POLÍTIQUES DE PAISATGE A ANDORRA

2006-2008: elaboració del Mapa de les unitats de paisatge d'Andorra (Servei de Gestió i Evolució del Paisatge de la Universitat de Barcelona).

2007-2009: elaboració del Catàleg del paisatge d'Andorra (Servei de Gestió i Evolució del Paisatge de la Universitat de Barcelona).

Octubre del 2009 - juny del 2010: exposició itinerant "L'Andorra dels paisatges" (visitada per més de 700 escolars i prop de 1.700 persones).

6 d'octubre del 2010: acord de Govern per a la signatura i la posterior ratificació del Conveni europeu del paisatge (CEP).

27 d'abril del 2011: aprovació de l'Estratègia nacional del paisatge d'Andorra (ENPA) per al període 2011-2020.

Novembre del 2012: publicació de la Guia d'integració paisatgística de les estacions d'esquí alpí.

D'octubre del 2014 a febrer del 2015: exposició "Andorra, paisatges propers" (Museu del Tabac).

9-15 de maig del 2015: taller internacional "Intervenir sobre el paisatge europeu transfronterer: claus per a l'ordenació del territori i la integració paisatgística" (el Pas de la Casa, organitzat des del màster d'intervenció i gestió del paisatge i el patrimoni de la UAB).

Setembre del 2015: publicació del llibre *La planificació del paisatge en l'àmbit local a Europa* (Ministeri de Medi Ambient i Sostenibilitat, Observatori del Paisatge de Catalunya).

Del 29 de setembre al 2 d'octubre del 2015: 16a reunió dels tallers del Consell d'Europa per a l'aplicació del Conveni europeu del paisatge "El paisatge i la cooperació transfronterera, el paisatge no coneix fronteres", amb la participació de 185 persones de 35 països europeus, Rússia i l'Amèrica Llatina.

Novembre del 2017: taller de millora i integració de les zones industrials existents i futures, amb la col·laboració del Comú d'Andorra la Vella i conjuntament amb el màster internacional d'intervenció en el paisatge i gestió del patrimoni (Universitat Autònoma de Barcelona i Museu d'Història de Barcelona).

Gener del 2018: aprovació de la Llei 18/2018 de producció ecològica i règims de qualitat dels productes agraris i alimentaris.

7 de febrer del 2019: el Consell General aprova la Llei 7/2019 de conservació del medi natural, de la biodiversitat i del paisatge.

2020-2021: procés participatiu per a l'elaboració del Mapa del paisatge d'Andorra.

Un mapa construït entre tots,

UN MAPA PER A L'ESTRATÈGIA NACIONAL DEL PAISATGE EN L'HORIZZÓ 2035

El Mapa del paisatge d'Andorra s'ha elaborat a partir d'un procés participatiu que ha comptat amb les aportacions dels ministeris del Govern implicats, dels set comuns, d'altres agents clau del Principat i del conjunt de la ciutadania, a través de diversos mecanismes de participació, des de qüestionaris en línia fins a tallers de participació, passant per entrevistes en profunditat.

El procés participatiu ha servit per definir de manera consensuada els **principis**, els **objectius de qualitat paisatgística** i les **línies d'actuació prioritàries** (que concreten els objectius de qualitat paisatgística) de l'**Estratègia nacional del paisatge d'Andorra (ENPA) en l'horitzó 2035**, així com molts dels elements representats en el Mapa. També ha permès generar una reflexió col·lectiva sobre el paisatge del Principat, recollir el coneixement de la població, dels agents socials i econòmics i de les institucions sobre el paisatge i, en definitiva, implicar la societat en la importància del paisatge.

Les línies d'actuació s'aniran concretant en els anys vinents a través d'un pla d'acció 2022-2028 que inclou **accions i projectes** específics associats a cada línia d'actuació prioritària per poder assolir els objectius de qualitat paisatgística. D'aquestes accions algunes seran continuistes de l'ENPA 2011-2020, bé sigui perquè no s'han finalitzat, o bé perquè es considera que s'han de continuar. També hi ha actuacions que es desenvoluparan conjuntament amb altres ministeris del Govern, com els de Cultura, Turisme i Territori i Habitatge, i també serà necessària la implicació dels comuns. Amb l'ENPA en l'horitzó 2035, s'espera assolir, a més d'una millora del paisatge, un dels principals objectius del Conveni europeu del paisatge: la integració del paisatge en el conjunt de les polítiques sectorials del nostre país.

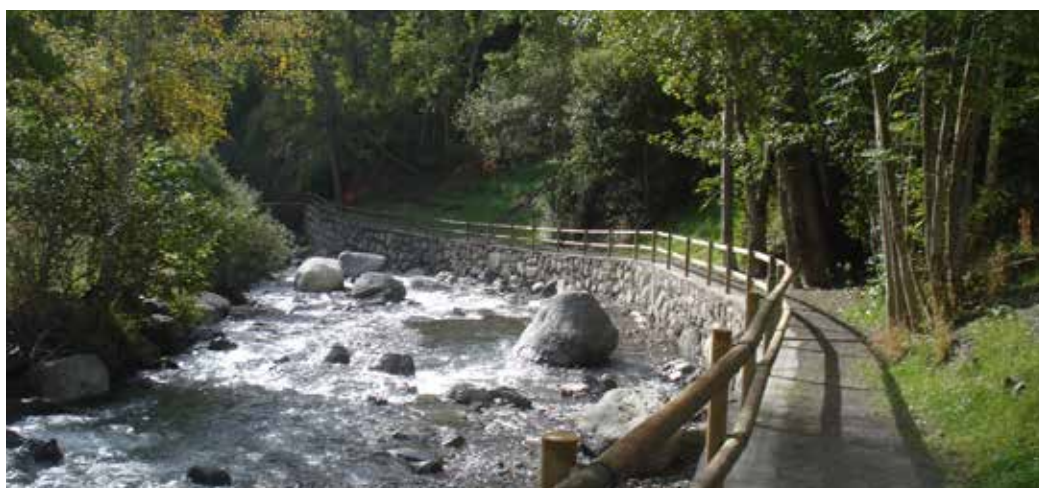
El procés participatiu per a la definició dels objectius i les línies d'actuació i per a l'elaboració del mapa ha hagut de superar els condicionants marcats per la pandèmia de la COVID-19, i s'hi ha adaptat amb l'ús de tecnologies com la plataforma VISC i l'elaboració de mapes col·laboratius amb els equips tècnics dels set comuns d'Andorra. Aquest, precisament, ha estat un dels trets més **innovadors del procés participatiu**. Ha permès treballar de forma simultània amb una cinquantena de mapes en línia que s'anaven actualitzant amb les aportacions dels comuns i que amb l'ajuda de diverses reunions de coordinació han acabat establint les bases del Mapa del paisatge d'Andorra.

Els quatre principis de l'estratègia nacional del paisatge d'Andorra

EN L'HORIZZÓ 2035

Els **principis** de l'Estratègia nacional del paisatge en l'horitzó 2035 emmarquen el relat i el full de ruta de l'Estratègia. Tenen com a punt de partida la translació a Andorra dels principis del Conveni europeu del paisatge i l'actualització i l'evolució de l'Estratègia nacional de paisatge 2011-2020 d'acord amb l'**Agenda 2030** i els **reptes globals i nacionals** que afronten els paisatges andorrans en els anys vinents (canvi climàtic, transició energètica, pèrdua de biodiversitat, seguretat alimentària, etc.):

- A. **Promoure el coneixement del paisatge andorrà i el reconeixement dels seus valors** i els seus elements identitaris, i reforçar la formació, l'educació i la conscienciació paisatgística.
- B. **Avançar cap a un model territorial propi**, integrat i resilient, tot integrant el paisatge en l'ordenament territorial, l'urbanisme i les polítiques sectorials (agricultura, turisme, patrimoni, etc.), en un context d'emergència climàtica.
- C. **Garantir una governança participativa, transversal i eficient del paisatge a escala nacional**, fomentant la coordinació i cooperació amb els comuns, així com la corresponsabilitat de la població andorrana, els agents socials i econòmics, i els turistes i visitants.
- D. **Consolidar i ampliar la cooperació a escala internacional** en el marc dels compromisos adquirits en matèria de paisatge, siguin els derivats del Conveni del paisatge del Consell d'Europa o d'altres iniciatives internacionals com ara l'Agenda 2030 de les Nacions Unides.

Set objectius de qualitat paisatgística

Els **objectius de qualitat paisatgística d'Andorra** expressen les aspiracions col·lectives de la societat andorranera en relació amb els seus paisatges. Els set objectius de qualitat paisatgística són els següents:

1. **Uns paisatges d'alta muntanya ben conservats**, que compatibilitzin el manteniment del seu patrimoni natural i cultural amb l'aprofitament agropastoral i econòmic i el gaudi responsable per part de la població local i visitant.
2. **Uns paisatges agraris i forestals productius**, funcionals ecològicament, reconeguts socialment i que contribueixin a la dinamització econòmica.
3. **Uns paisatges urbans de qualitat** que posin en relleu els espais públics i els elements patrimonials de les poblacions, i que millorin la imatge del conjunt de la trama urbana, incloent-hi els accessos
4. **Uns paisatges fluvials vius i funcionals**, que permetin l'aprofitament sostenible dels recursos hídrics i que en facilitin l'ús social i en potenciïn els valors patrimonials.
5. **Unes infraestructures energètiques i de comunicació més integrades en el paisatge**, que responguin als reptes de l'emergència climàtica i que contribueixin a la descoberta i la promoció dels valors del paisatge.
6. **Unes instal·lacions turístiques i de lleure de qualitat, dimensionades i multifuncionals**, que facilitin la desestacionalització i que siguin respectuoses amb el paisatge.
7. **Unes fites i uns referents naturals i culturals** que reforcin la identitat i la singularitat del paisatge andorrà.

28 Línies d'actuació prioritària

Les 28 línies d'actuació i les accions prioritàries que concreten els set objectius de qualitat paisatgística són les següents:

1. Uns paisatges d'alta muntanya ben conservats, que compatibilitzin el manteniment del seu patrimoni natural i cultural amb l'aprofitament agropastoral i econòmic i el gaudi responsable per part de la població local i visitant.

1.1 Preservar els paisatges d'alta muntanya propis d'Andorra (cims, prats alpins, mollereres, estanys i conques lacustres, etc.) i seguir potenciant i divulgant els espais protegits.

1.2. Promoure i garantir un ús públic respectuós amb els paisatges d'alta muntanya, regulant la freqüentació dels paratges més visitats.

1.3. Potenciar la continuïtat de l'activitat ramadera a l'alta muntanya (com a element identitari i creador de paisatges culturals d'interès i com a element conservador de la biodiversitat) i la promoció, la conservació i, si escau, la restauració dels elements arquitectònics associats.

1.4. Valorar i protegir el paisatge nocturn d'Andorra, tant amb eines normatives (que minimitzin la contaminació lumínica generada a les valls i a les infraestructures viàries) com amb certificacions.

2. Uns paisatges agraris i forestals productius, funcionals ecològicament, reconeguts socialment i que contribueixin a la dinamització econòmica.

2.1. Vetllar per una gestió adequada del paisatge forestal, adaptada al canvi climàtic, amb una planificació que afavoreixi les funcions ecològiques, socials i productives (com ara la biomassa) dels boscos, minimitzi el risc d'incedi, d'allau i d'erosió i fomenti un turisme responsable.

2.2 Valorar el mosaic agrari de muntanya com a element identitari d'Andorra, reconeixent la pagesia com una professió de qualitat i amb futur, i afavorint el manteniment de les zones agrícoles més ben preservades en vessants i fons de vall (conreus en feixes, prats de dalls i peixeders, etc.).

2.3. Incentivar els horts i els elements associats, i promoure'n la qualitat estètica.

2.4. Potenciar nous conreus i productes agroalimentaris de qualitat i proximitat, i impulsar-ne la comercialització i la presència en l'oferta gastronòmica del país.

2.5. Preservar i promoure el patrimoni cultural associat als paisatges agraris (feixes, pedra seca, canals de reg, elements constructius associats al tabac, etc.).

3. Uns paisatges urbans de qualitat que posin en relleu els espais públics i els elements patrimonials de les poblacions, i que millorin la imatge del conjunt de la trama urbana, incloent-hi els accessos.

3.1. Millorar la qualitat del paisatge urbà i periurbà (façanes, mitgeres, zones comercials, àrees residencials, etc.) i potenciar els espais públics que permetin el gaudi quotidià de la població (espais exclusius per a vianants, zones verdes, etc.).

3.2. Preservar la fesomia, la qualitat arquitectònica i la identitat dels nuclis històrics.

3.3. Garantir el manteniment d'espais lliures entre nuclis urbans propers a fi que puguin actuar com a espais d'esponjament urbanístic.

3.4. Integrar paisatgísticament les zones industrials i logístiques amb la implicació del sector empresarial i industrial.

3.5. Vetllar per la qualitat dels accessos als nuclis urbans, evitant-hi elements discordants.

4. Uns paisatges fluvials vius i funcionals, que permetin l'aprofitament sostenible dels recursos hídrics i que en facilitin l'ús social i en potenciïn els valors patrimonials.

4.1. Garantir les funcions ecològiques dels rius, dels torrents i de les zones humides (connectivitat ecològica, boscos de ribera, laminació d'avingudes, etc.), prioritzant la renaturalització dels trams canalitzats i l'adaptació al canvi climàtic.

4.2. Apropar els rius i altres espais fluvials a les persones i fomentar-ne un ús social i turístic respectuós.

4.3. Preservar i activar el patrimoni cultural associat a l'aigua (vinculat a l'agricultura, l'aprofitament hidroelèctric, etc.) i aprofitar les seves oportunitats de dinamització econòmica.

4.4. Integrar paisatgísticament les infraestructures hidroelèctriques (canonades, preses, etc.), en la mesura que esdevenen un suport al sistema energètic general en un context de transició energètica.

5. Unes infraestructures energètiques i de comunicació més integrades en el paisatge, que responguin als reptes de l'emergència climàtica i que contribueixin a la descoberta i la promoció dels valors del paisatge.

5.1. Integrar les infraestructures energètiques (instal·lacions eòliques i fotovoltaïques, línies elèctriques, etc.), noves i existents, en el paisatge.

5.2. Reforçar i consolidar els camins de fons de vall com una manera saludable i segura de desplaçar-se entre nuclis i de gaudir i conèixer el paisatge i descongestionar el trànsit.

5.3. Fomentar la interpretació paisatgística des de la xarxa viària del país.

5.4. Incorporar criteris paisatgístics en el disseny de noves infraestructures viàries i en la millora de les actuals (baranes de fusta, punts i trams panoràmics, amplades lògiques, esculleres verdes, senyalització ben integrada, reivindicació del patrimoni cultural associat a la via, etc.), a fi d'adequar el traçat i la morfologia al caràcter paisatgístic de cada indret pel qual discorren (topografia, geologia, vegetació, etc.).

6. Unes instal·lacions turístiques i de lleure de qualitat, dimensionades i multifuncionals, que facilitin la desestacionalització i que siguin respectuoses amb el paisatge.

6.1. Garantir la integració paisatgística de les infraestructures associades a l'esquí (edificacions, pilones, telecabines, telecadires, telefèrics, etc.), tant de les existents com de les de nova construcció, i minimitzar l'impacte paisatgístic d'aquelles que no s'utilitzen a l'estiu, amb la implicació del sector.

6.2. Reduir l'impacte paisatgístic de les grans àrees d'aparcament a peu de pistes, reduint-ne les dimensions i afavorint-ne la renaturalització (paviments permeables).

6.3. Incorporar criteris paisatgístics en els projectes de noves instal·lacions comercials, esportives i de lleure (centres comercials, parcs temàtics, camps de golf, tirolines, vies ferrades, etc.).

7. Unes fites i uns referents naturals i culturals que reforcin la identitat i la singularitat del paisatge andorrà.

7.1. Consolidar i promocionar una xarxa de miradors i itineraris accessibles i coherents amb el paisatge, dirigits tant a la població local com als visitants i turistes.

7.2. Adequar l'entorn i preservar els fons escènics emblemàtics i les fites paisatgístiques més singulars i identitàries d'Andorra (esglésies i capelles situades en punts molt visibles, cims emblemàtics, pobles, elements contemporanis, arbres singulars, etc.), i fomentar-ne el gaudi responsable.

7.3. Fer valer el patrimoni cultural que és referent identitari d'Andorra (béns d'interès cultural, béns inventariats, entorns de protecció, plans especials etc.), així com el patrimoni immaterial associat (literatura oral, tècniques i sabers, etc.).